

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “โครงการพัฒนาเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพื่อขยายผลเป็นคณะผู้ตรวจประเมินหน่วยงานภาครัฐ และคณะผู้ตรวจประจำจังหวัด” มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่

1) เพื่อพัฒนาเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขยายผลเป็นคณะผู้ตรวจประเมินของหน่วยงานภาครัฐ และคณะผู้ตรวจประจำจังหวัด

2) เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทุกพื้นที่ทั่วประเทศมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และมีศักยภาพที่จะเป็นผู้ตรวจประเมินของหน่วยงานภาครัฐและคณะผู้ตรวจประจำจังหวัด

3) หน่วยงานของรัฐในทุกพื้นที่ทั่วประเทศมีแนวทางการปฏิบัติงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้กับรัฐบาลในเรื่องความโปร่งใสเพิ่มมากขึ้น

4) เพื่อพัฒนาระบบและกลไกของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นและการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ขอบเขตในการศึกษาวิจัย มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาระบบและกลไกของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการแก่บุคลากร เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีประเด็นในการศึกษาที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1) การพัฒนาความรู้ ทักษะและเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพื่อขยายผลเป็นคณะผู้ตรวจประเมินของหน่วยงานภาครัฐและคณะผู้ตรวจประจำจังหวัด

2) การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ รวมทั้งแนวทางการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการแก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ

3) การพัฒนาระบบและกลไกของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และกระบวนการในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยดำเนินการศึกษาและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

4) การวิเคราะห์สภาพการณ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ในมิติของระบบข้อมูลข่าวสาร บทบาท หน้าที่ และกลไกของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐเพื่อนำไปสู่

การสร้างเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและกระบวนการเพื่อความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ

5) การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารทั้งข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลสาธารณะ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชนเพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินการศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษารายละเอียดในเชิงปฏิบัติการที่เชื่อมโยงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ความรู้ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และกระบวนการพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษา คือ

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) เพื่อศึกษาและให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใส และกระบวนการจัดการด้านเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมสิทธิในการรับรู้ การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

2) การศึกษาภาคสนามโดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐทั้งในส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น ผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี คณะทำงานของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) จำนวน 9 ครั้ง ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีกลุ่มตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐเข้าร่วมประชุมจำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 82.71 จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ 266 คน

3) การศึกษาข้อมูลความคิดเห็นจากภาคประชาชนจำนวน 375 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

1) แบบสอบถามสำหรับประชาชนและเครือข่ายภาคประชาชน โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น การรับรู้ การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นต้น

2) แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น รูปแบบและกระบวนการจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการ การเสริมสร้างเครือข่ายศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และการเสริมสร้างความโปร่งใส เป็นต้น

3) แบบประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ

4) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อพัฒนาเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ การพัฒนาศักยภาพคณะผู้ตรวจประเมินของหน่วยงานของรัฐและคณะผู้ตรวจประจำจังหวัด รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ อันเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และ ค่า S.D. ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป การใช้ค่า t-test ในการหาค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในทุกมิติ เพื่อให้เห็นแนวทางการจัดการข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นรายบทตั้งแต่บทที่ 2 ถึง บทที่ 4 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแต่ละบทมีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยบทที่ 2 จะกล่าวถึงสภาพการณ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการว่ามีสภาพการณ์โดยรวมเป็นอย่างไร ประชาชนมีความคิดเห็นต่อศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างไร เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารว่าควรมีการพัฒนาหรือเพิ่มเติมให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่อย่างไร ส่วนบทที่ 3 จะกล่าวถึงการพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐผู้รับการอบรมสัมมนา มีแนวทางการพัฒนาในการที่จะตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยคณะผู้วิจัยได้ทดลองให้ผู้รับการอบรมศึกษาทดลองตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ได้ทักษะการตรวจประเมิน โดยมีผลการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารนำร่องด้วย ส่วนบทที่ 4 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการที่จะพัฒนาผู้ตรวจประเมินในระดับจังหวัดเพื่อร่วมเป็นตัวแทนในการตรวจประเมินนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อที่จะให้เครือข่ายผู้ตรวจประเมินได้นำไปใช้ในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการสืบต่อไป ซึ่งมีผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1.สภาพการณ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากการศึกษาใน 5 ประเด็น คือ

- 1) สถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
- 2) การจัดเตรียมความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
- 3) การมอบหมายหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
- 4) การกำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การให้บริการของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
- 5) การจัดข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 และการจัดทำดัชนี มีผลการศึกษาดังนี้

1) สถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ได้จัดสถานที่ตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารไว้ค่อนข้างดี ทั้งที่เป็นห้องเฉพาะและเป็นห้องรวมกับศูนย์เอกสารหรือห้องสมุดอื่นๆ โดยมีการติดป้ายข้อความว่าเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีความชัดเจน ถึงแม้ว่าจะมีบางหน่วยงานไม่แสดงให้เห็นถึงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน แต่โดยภาพรวมก็ถือว่ามีสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนดหรือมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่พอใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าศึกษาหรือตรวจดูข้อมูลข่าวสารได้ โดยมีบางหน่วยงาน เช่น กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เป็นต้น สามารถพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารเป็นศูนย์การเรียนรู้ และห้องสมุดของประชาชนด้วย

2) การจัดความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่สามารถจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์สำนักงานได้ตามขนาด ภารกิจ และหน้าที่ของหน่วยงาน โดยหน่วยงานขนาดใหญ่จะมีความพร้อมในด้านวัสดุ ครุภัณฑ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี แต่หน่วยงานขนาดเล็กหรือหน่วยงานในส่วนภูมิภาคจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศูนย์ข้อมูลข่าวสารมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับขนาด ภารกิจ และหน้าที่ของหน่วยงาน รวมทั้งจำนวนของประชาชนที่เข้ามาสืบค้นเอกสาร โดยหน่วยงานบางแห่ง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลที่มีประชาชนเข้ามาสืบค้นข้อมูลจำนวนมาก ก็สามารถดำเนินการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ในศูนย์ข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

3) การมอบหมายหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดศูนย์ข้อมูล

ข่าวสาร จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ได้มอบหมายให้ส่วนงาน (ฝ่ายหนึ่ง) ดำเนินการจัดตั้งและดำเนินการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบหรือมีหน้าที่ตำแหน่งโดยตรงนั้น พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่มีดำเนินการในลักษณะนี้อย่างแท้จริง เป็นเสมือนการฝากความรับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่บางส่วนจากฝ่ายนั้น ๆ ช่วยดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น การพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการจึงไม่ค่อยมีความต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจุบันมีเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัยมากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่จึงติดตามข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานผ่านช่องทางการเผยแพร่อื่นๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงาน ดังนั้น การมอบหมายงานจึงเป็นความรับผิดชอบของฝ่ายสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

4) การกำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การให้บริการของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ที่ได้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้น ได้มีการจัดทำระเบียบ ขั้นตอน และหลักเกณฑ์ในการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ภาคประชาชน มีการแสดงขั้นตอนการให้บริการและดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนด ซึ่งนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อประชาชนที่มาขอรับบริการ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ เช่น

- 1) การให้ติดต่อเจ้าหน้าที่/ผู้รับผิดชอบ
- 2) การให้แบบฟอร์ม/เอกสารเพื่อกรอกคำร้อง/คำขอสืบค้นข้อมูล
- 3) การแนะนำให้ดูดัชนีเอกสาร/แฟ้มข้อมูล
- 4) การให้สืบค้นข้อมูลตามที่ประชาชนต้องการ/สนใจ
- 5) การให้ถ่ายเอกสาร
- 6) การรับรองสำเนา เป็นต้น

5) การจัดข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 และการจัดทำดัชนี จากการศึกษาพบว่าหน่วยงานภาครัฐโดยส่วนใหญ่จัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งบางหน่วยงานแสดงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสมตามภารกิจของหน่วยงาน แต่บางหน่วยงานยังขาดการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและไม่ครอบคลุมข้อมูลข่าวสารในประเด็นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด เพราะมีการตีความข้อมูลหรือเอกสารที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ตามมาตรา 9 (1)-(8) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการจัดหมวดหมู่ข้อมูลข่าวสารตามภารกิจของหน่วยงาน โดยข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคจะมีข้อมูลอีกประเภทหนึ่ง ในขณะที่ข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะมีข้อมูลอีกประเภทหนึ่ง ดังนั้นจึงยากต่อการจัดการข้อมูลและนำมาแสดง ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบดูได้ อย่างไรก็ตามภายใต้โครงการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แนะนำให้หน่วยงานภาครัฐจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และข้อมูลที่ส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลของประชาชน โดยอาจจัดเรียงข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงกันดังนี้

- 1) ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นจากขอบเขต อำนาจหน้าที่ หรือเป็นข้อมูลที่มีหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับหน่วยงานราชการส่วนกลาง
- 2) ข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นจากขอบเขต อำนาจหน้าที่ หรือเป็นข้อมูลที่มีหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค
- 3) ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานภาครัฐนั้นกำหนดขึ้นภายใต้ขอบเขต อำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

6) การใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของประชาชน จากการศึกษาข้อมูลจากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้าร่วมประชุมตามโครงการวิจัยครั้งนี้ระบุว่า มีประชาชนจำนวนมากที่เข้ามาขอตรวจดูหรือศึกษาข้อมูล ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในแต่ละแห่ง โดยเฉลี่ยมีประชาชนเข้าศึกษา ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพียงปีละ 20-30 คน เท่านั้น บางหน่วยงานมีน้อยมากมีเพียงปีละ 5-10 คน เท่านั้น โดยส่วนใหญ่จะเข้าไปศึกษา ติดตามในเรื่องการจัดซื้อ จัดจ้าง การประกวดราคา การสอบราคา เป็นต้น แต่ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ระบุในทิศทางที่เป็นบวกว่า ประชาชนจะเข้ามาศึกษาผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานจำนวนมากกว่าที่จะเดินทางมาที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น จึงมีคำถามตามมาว่า เมื่อประชาชนเข้ามาตรวจดูข้อมูลและแสดงความคิดเห็นที่น้อยมาก การให้บริการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายจะมีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของประชาชนหรือไม่

สรุปสภาพการณ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีผลสรุปดังนี้

ประเด็นสำคัญของศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของราชการ	การดำเนินการและความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ		
	มีความพร้อม	มีการพัฒนา/มีความ พร้อมในบางส่วน	ต้องปรับปรุง
1) การมอบหมายหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ในการจัดศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	30 %	50 %	20 %
2) สถานที่ตั้งของศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของราชการ	60 %	30 %	10 %
3) วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ ของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	40 %	40 %	20 %
4) การจัดให้มีข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรา 9 และการ จัดทำดัชนี	50 %	30 %	20 %
5) ระเบียบและหลักเกณฑ์การ ให้บริการของศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร	20 %	40 %	40 %
6) ข้อมูลแสดงความคิดเห็น และการใช้บริการศูนย์ ข้อมูลข่าวสารของ ประชาชน	10 %	20 %	70 %
7) แนวโน้มและทิศทางของ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ หน่วยงานภาครัฐ	40 %	40 %	20 %
8) ความคาดหวังของ ประชาชนต่อศูนย์ข้อมูล	30 %	30 %	40 %

หมายเหตุ : เป็นการประเมินของคณะผู้วิจัยและการประเมินจากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและ
ภาคประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การศึกษาความคิดเห็นของภาคประชาชนเกี่ยวกับศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
ซึ่งเป็นการศึกษาจากแบบสอบถามที่ทำการสำรวจกับภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆ (ตามหน่วยงานที่
เป็นกรณีศึกษา) จำนวน 400 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 391 ชุด คิดเป็นร้อยละ
97.75 แต่เมื่อนำมาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์
จึงคัดเหลือแบบสอบถามจำนวน 375 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.75 โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างภาคประชาชน จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปีมากที่สุด สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและพนักงานของบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 20,000 บาท ด้านความถี่ในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐพบว่า ไปติดต่อกับหน่วยงานรัฐแบบนานๆ ครั้ง คือเฉลี่ยทุก 3-6 เดือน/ครั้ง ส่วนกิจธุระในการติดต่อกับหน่วยงานรัฐ คือการติดต่อเรื่องบัตรประชาชนและการขอข้อมูลเอกสารทั่วไปเพื่อใช้ในการรักษาสิทธิและการประกอบอาชีพของตนเอง

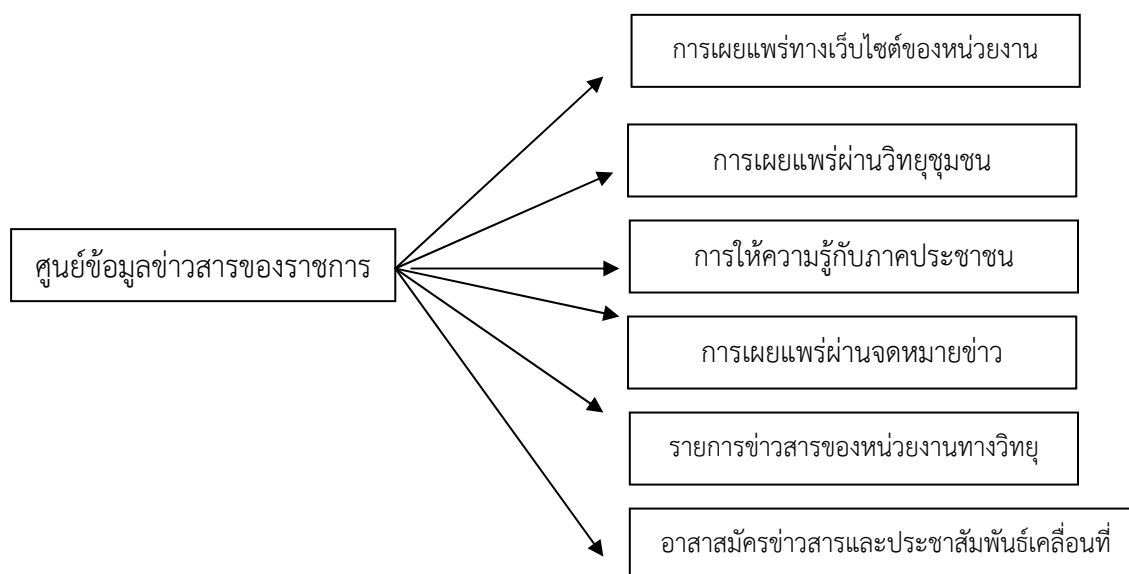
2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 90.40 รู้จักและเคยเห็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ และร้อยละ 60.0 เคยใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อศึกษาข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และส่วนใหญ่ได้ข้อมูลเอกสารเพื่อนำไปประกอบการทำงานหรือรักษาสิทธิของตนเอง ส่วนความพึงพอใจต่อศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการมีผลสรุปดังนี้

การประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของกลุ่มตัวอย่างภาคประชาชน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	อธิบายค่า
1. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการสามารถพบเห็นได้ง่าย	3.53	0.98	ดี
2. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการมีวัสดุ อุปกรณ์ โต๊ะ ที่นั่ง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในการค้นหาข้อมูล	4.50	0.67	ดี
3. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการมีดัชนีรายการข้อมูล/เอกสารเพื่อให้สืบค้นหาข้อมูลในหมวดต่างๆ	3.50	0.85	ดี
4. หน่วยงานของรัฐจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	4.13	0.77	ดี
5. ข้อมูลเอกสารที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร มีความหลากหลายในการค้นหา	3.74	0.82	ดี
6. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารมีช่องทางการสืบค้นข้อมูลที่หลากหลาย สะดวก รวดเร็ว	3.75	0.84	ดี
7. ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้ด้วยตนเอง	4.35	0.57	ดี
8. ผู้ใช้บริการสามารถขอสำเนาข้อมูลเอกสารต่างๆ จากศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการได้	3.49	0.88	ปานกลาง
9. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารมีแบบฟอร์มต่างๆ ให้บริการในการศึกษาข้อมูล	2.35	1.02	ปรับปรุง
10. เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสารสามารถประสานงานติดต่อข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานอื่นได้	2.75	0.91	ปานกลาง

ข้อมูลของภาคประชาชนดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างภาคประชาชนส่วนใหญ่ มองว่า รูปแบบการให้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในมิติต่างๆ เช่น การจัดวัสดุ อุปกรณ์ที่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การให้ความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลอยู่ในระดับดี ส่วนการจัดแบบฟอร์มเพื่อขอ ข้อมูลข่าวสารและการให้บริการของเจ้าหน้าที่ยังต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้นตามความต้องการของ ประชาชน แต่โดยภาพรวมถือว่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี

3. แนวโน้มและทิศทางของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากการศึกษาแนวโน้ม และทิศทางของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐพบว่า แนวโน้มการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ของราชการนั้น เป็นไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ และความต้องการของภาคประชาชน ซึ่งพบว่า ภาคประชาชนส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารของ หน่วยงานรัฐผ่านช่องทางอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ ของหน่วยงาน โดยประชาชนระบุว่า มีการติดตามข้อมูลจากเว็บไซต์มากกว่าการเดินทางไปที่ หน่วยงาน ดังนั้น การที่คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการให้หน่วยงาน ภาครัฐดำเนินการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประกาศประกวดราคา การสอบราคา หรือการ จัดซื้อจัดจ้างอื่นๆ ผ่านทางเว็บไซต์ของหน่วยงานจึงเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมากขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานบางแห่งโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ระบบข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานผ่าน ช่องทางการเผยแพร่หรือสื่ออื่น ๆ อีก เช่น การเผยแพร่ผ่านวิทยุชุมชน การจัดทำรายการเกี่ยวกับ ความเคลื่อนไหวของหน่วยงานผ่านวิทยุท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่และการใช้อาสาสมัคร เพื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงาน โดยมีทิศทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

แนวโน้มและทิศทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของราชการ

4. ผลการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ การศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในระดับจังหวัดและในระดับภูมิภาคนั้นมีประเด็นจากการศึกษาวิจัย 3 ประการ คือ

- 1) หลักการเสริมสร้างความรู้และทักษะแก่บุคลากร
- 2) วิธีการพัฒนาผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
- 3) ผลการพัฒนาความรู้และทักษะการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของเครือข่ายผู้ตรวจประเมิน

โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาความรู้และทักษะการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยพิจารณาจากการประเมินความรู้ทางวิชาการจากแบบทดสอบก่อน (Pre-test) และหลังการอบรมสัมมนา (Post-test) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการจำนวน 30 ข้อ โดยให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐผู้เข้าการประชุมสัมมนาจำนวน 203 คน (ยกเว้นผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี 17 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการตรวจประเมิน) เลือกตอบแบบ ใช่ กับ ไม่ใช่ เพื่อจะทำให้ทราบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ยังมีการให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ศึกษาประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานทั้ง 8 แห่ง โดยใช้แบบตรวจสอบเชิงประเมิน (แบบ Check List) โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1) ผลการศึกษาวิเคราะห์แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ จากแบบทดสอบก่อนการสัมมนา (Pre-test) ที่ได้รับคืนจำนวน 198 ชุด (คิดเป็นร้อยละ 97.53 จาก 203 คน) และแบบทดสอบหลังการสัมมนา (Post-test) จำนวน 181 ชุด (คิดเป็นร้อยละ 89.16 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอบรมบางรายไม่ได้ส่งแบบ Post-test คืน)

ผลจากการศึกษาพบว่า ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการอบรมสัมมนา มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น โดยมีผลการประเมินเฉลี่ยร้อยละ 93.7 เพิ่มขึ้นจากการประเมินก่อนการอบรมสัมมนาร้อยละ 14.1 (จากร้อยละ 79.6 เป็นร้อยละ 93.7) ดังตารางต่อไปนี้

**ตารางเปรียบเทียบผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ
ก่อนและหลังการอบรมสัมมนา**

ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	ประเมินผลก่อนการอบรม (Pre-test)				ประเมินผลหลังการอบรม (Post-test)			
	ตอบถูก		ตอบผิด		ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิการได้รู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน	196	98.9	2	1.1	181	100	-	-
2. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสามารถกระทำได้ตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ	188	94.9	10	5.1	178	98.3	3	1.7
3. หน่วยงานของรัฐจะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยไม่มีข้อยกเว้น	180	90.9	18	9.1	169	93.4	12	6.6
4. หน่วยงานของรัฐสามารถไม่เปิดเผยหรือปกปิดข้อมูลที่จะทำให้ประเทศชาติเสียหายหรือมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ	186	93.9	12	6.1	177	97.8	4	2.2
5. มาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีสถานที่สำหรับประชาชนสามารถใช้ค้นคว้า ศึกษาข้อมูลข่าวสารของราชการ	188	94.9	10	5.1	180	99.4	1	0.6
6. ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร คือ ห้องสมุดและสถานที่จัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ	61	30.8	137	69.2	160	88.4	21	11.6
7. หน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	48	24.2	150	75.8	167	92.3	14	7.7
8. หน่วยงานของราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ จะต้องจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารและแสดงข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 และมาตรา 9 แห่ง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ	160	80.8	38	19.2	158	87.3	23	12.7
9. ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร มีหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารของราชการเท่านั้น	136	68.7	62	31.3	160	88.4	21	11.6

ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	ประเมินผลก่อนการอบรม (Pre-test)				ประเมินผลหลังการอบรม (Post-test)			
	ตอบถูก		ตอบผิด		ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารจะต้องจัดทำดัชนีหรือ บัญชีและสมุดทะเบียนข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้	188	94.9	10	5.1	180	99.4	1	0.6
11. เจ้าหน้าที่ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ สามารถให้ สำเนาเอกสารต่างๆ แก่ประชาชนผู้มาขอได้	161	81.3	37	18.7	167	92.3	14	7.7
12. หน่วยงานของรัฐจะต้องสรุปดัชนีการจัดซื้อ จัดจ้างและงบประมาณต่างๆ ให้เป็นแบบ สร. 1	140	70.7	58	29.3	173	95.6	8	4.4
13. เอกสารผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผล ต่อเอกชนโดยตรง รวมทั้งความเห็นแย้งและ คำสั่งที่เกี่ยวข้องจะต้องนำมาจัดแสดงไว้ที่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ	168	84.8	30	15.2	177	97.8	4	2.2
14. เอกสารแผนงาน โครงการ และงบประมาณ รายจ่ายประจำปีของหน่วยงาน ไม่ต้องนำมา จัดแสดงไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ	168	84.8	30	15.2	171	94.5	10	5.5
15. มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่ แต่งตั้งโดยกฎหมายจะต้องจัดนำมาแสดงที่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารฯ	169	85.4	29	14.6	175	96.7	6	3.3
16. เอกสารประกาศประกวดราคาและประกาศ สอบราคาของหน่วยงานที่หัวหน้าหน่วยงานลง นามแล้วเป็นข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐ ต้องจัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูเป็นเวลา 1 ปี	171	86.4	27	13.6	171	94.5	10	5.5
17. ข้อมูลข่าวสารภาคบังคับที่หน่วยงานต้องจัดไว้ ให้ประชาชนเข้าตรวจดู คือ ข้อมูลข่าวสารตาม มาตรา 7 และ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540	186	93.9	12	6.1	174	96.1	7	3.9
18. ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ซึ่งลงพิมพ์ในราช กิจจานุเบกษาถือว่าการเปิดเผยต่อ สาธารณะแล้ว	183	92.4	15	7.6	169	93.4	12	6.6

ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	ประเมินผลก่อนการอบรม (Pre-test)				ประเมินผลหลังการอบรม (Post-test)			
	ตอบถูก		ตอบผิด		ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
19. การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารจะต้องประกอบด้วย สถานที่ การจัดทำดัชนีข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 และระเบียบในการให้บริการ	181	91.4	17	8.6	171	94.5	10	5.5
20. ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร จะต้องมีการปรับปรุงข้อมูล ข่าวสารให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ	197	99.5	1	0.5	181	100	-	-
21. หน่วยงานของรัฐจัดให้มีศูนย์ข้อมูลจะต้อง ระบุว่า “ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ..... (ชื่อหน่วยงาน)”	190	96.0	8	4.0	177	97.8	4	2.2
22. หน่วยงานของรัฐจะต้องออกระเบียบว่าด้วย ข้อมูลข่าวสารในการให้บริการแก่ประชาชน	137	69.2	61	30.8	154	85.1	27	14.9
23. หน่วยงานของรัฐแต่ละแห่งจะต้องมอบหมาย ให้หน่วยงานย่อยเพียงหน่วยงานเดียว รับผิดชอบในการดำเนินงานของศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร	59	29.8	139	70.2	150	83.4	31	16.6
24. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารต้องกำหนดให้มีแบบฟอร์ม คำร้องต่างๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย	177	89.4	21	10.6	172	95.0	9	5.0
25. เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ควรผ่าน การอบรมหรือเป็นผู้ที่มีความรู้กฎหมายข้อมูล ข่าวสารของราชการ	196	99.0	2	1.0	181	100	-	-
26. เมื่อประชาชนขอถ่ายสำเนาข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะต้องถ่ายสำเนา เอกสารให้รวมทั้งการรับรองความถูกต้องของ สำเนาดังกล่าวด้วย	156	78.8	42	21.2	156	86.2	25	13.8
27. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ไม่อนุญาตให้ยืมเอกสารข้อมูล ข่าวสารออกไปนอกศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	134	67.7	64	32.3	155	85.6	26	14.4

ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. 2540 และศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	ประเมินผลก่อนการอบรม (Pre-test)				ประเมินผลหลังการอบรม (Post-test)			
	ตอบถูก		ตอบผิด		ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
28. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดให้การขอตรวจดู / ขอสำเนาข้อมูลข่าวสารของคนต่างด้าว เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานของรัฐ	155	78.3	43	21.7	172	95.0	9	5.0
29. ที่มาของข้อมูลข่าวสารในหน่วยงานของรัฐ ต้องมาจากบทบัญญัติที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติ เท่านั้น	152	76.8	46	23.2	162	89.5	19	10.5
30. ประชาชนผู้เข้าตรวจดูข้อมูลข่าวสารจะต้อง เป็นคนไทยและไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วน ได้เสียเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ	118	59.6	80	40.4	166	91.7	15	8.28
เฉลี่ยร้อยละ		79.6		20.4		93.7		6.3

จากข้อมูลดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า ผลการพัฒนาตัวแทนหน่วยงานภาครัฐโดยใช้วิธีการ อบรมให้ความรู้การพัฒนาทักษะการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และการให้ศึกษาดูงาน ณ หน่วยงาน ในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. 2540 การจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น รวมทั้ง มีทักษะในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างตัวแทนหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เพราะคะแนนเฉลี่ยที่ได้รับ ทั้งจากแบบทดสอบประเมินความรู้ความเข้าใจศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการสัมมนา (Pre-test) และแบบทดสอบประเมินความรู้ความเข้าใจศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการ สัมมนา (Post-test) มีทิศทางในทางบวก คือเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เพราะฉะนั้นหากมีการ ให้ความสำคัญ และส่งเสริมผ่านการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการภายในที่ดีจากหน่วยงาน ต้นสังกัดแล้ว การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการประจำหน่วยงาน และการพัฒนาเพื่อให้ เจ้าหน้าที่สามารถสร้างเครือข่ายผู้ตรวจประเมินประจำจังหวัดก็สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หากพิจารณาจากตารางคะแนนข้างต้นจะพบว่า กลไกการทำงานของเครือข่ายผู้ตรวจประเมิน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำจังหวัดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จะสามารถสร้างความตื่นตัวในการเข้าถึง

ข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดีมากขึ้นเพราะผู้ให้บริการมีความรู้ความเข้าใจทั้งในมิติของกฎหมาย การบริการและการจัดข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในระดับดินนเอง

ส่วนผลการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในการศึกษา ประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน 8 แห่ง โดยการใช้แบบตรวจสอบเชิงประเมิน (แบบ Check List) ตามที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การตรวจประเมินสถานที่จัดตั้งศูนย์ ข้อมูลข่าวสารของราชการ ระเบียบปฏิบัติของศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การมอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล รับผิดชอบ การจัดทำดัชนีในการสืบค้นข้อมูล การจัดข้อมูลเอกสารตามมาตรา 9 การจัดทำสถิติ การเข้าใช้บริการศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ และการจัดช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาพบว่า ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการอบรมสามารถตรวจประเมินศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของราชการได้เป็นอย่างดี

5. ผลการศึกษาและจัดทำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูล ข่าวสารของราชการ การศึกษาเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ ราชการภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 นี้ เป็นผลการศึกษาจากผล การระดมความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาและจากข้อเสนอแนะของผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี โดยแต่ละเกณฑ์มาตรฐานนั้น มีความครอบคลุมแนวคิดและกระบวนการ ปฏิบัติงานที่แสดงถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐและการส่งเสริมสิทธิการได้รู้และการ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายบัญญัติ ได้แก่ มาตรา 7 และมาตรา 9 (1)-(8) ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของภาคประชาชน โดยมีองค์ประกอบ หรือเกณฑ์มาตรฐาน 5 ด้าน และมีตัวบ่งชี้ 20 ตัวชี้วัด ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตัวชี้วัดในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
1. เกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินการตาม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของ ราชการ พ.ศ. 2540 ของหน่วยงาน	1) การจัดทำนโยบายและแผนงานในการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 2) การจัดระบบและกลไกในการจัดการข้อมูลข่าวสารของ ราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 3) การกำหนดระเบียบปฏิบัติในการจัดการข้อมูลข่าวสารของ ราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 4) การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

เกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	ตัวชี้วัดในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
2. เกณฑ์มาตรฐานในการบริหารจัดการ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ	1) การพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ 2) การจัดทำดัชนีแสดงรายการข้อมูลข่าวสารของราชการ 3) การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 ให้ประชาชนเข้า ตรวจสอบ 4) การกำหนดระเบียบปฏิบัติของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ
3. เกณฑ์มาตรฐานในการจัดระบบและ ช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ	1) การจัดระบบและช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของ ราชการที่หลากหลาย 2) การมอบหมายเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการจัดระบบข้อมูล ข่าวสารของราชการ 3) การจัดกระบวนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องกับ การปฏิบัติงานของหน่วยงานและพื้นที่ 4) การปรับปรุงข้อมูลข่าวสารของราชการให้เป็นปัจจุบัน
4. เกณฑ์มาตรฐานในการส่งเสริมสิทธิการ ได้รับข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน	1) การจัดทำแผนงานส่งเสริมการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของภาคประชาชน 2) การประเมินผลการรับรู้และความพึงพอใจด้านข้อมูล ข่าวสารของภาคประชาชน 3) การจัดช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นจากภาค ประชาชนที่หลากหลาย 4) การนำผลการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ของภาคประชาชนมาปรับปรุงการปฏิบัติงานของ ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
5. เกณฑ์มาตรฐานในการส่งเสริมความ โปร่งใสด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน	1) การไม่มีเรื่องร้องเรียนในกรณีฝ่าฝืนพระราชบัญญัติข้อมูล ข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างส่วนงานภายในกับ หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง 3) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูล ข่าวสารของหน่วยงาน 4) การวิเคราะห์และนำข้อมูลข่าวสารมาประยุกต์ใช้ ในการส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรและการพัฒนา องค์กร
รวม 5 เกณฑ์มาตรฐาน	รวม 20 ตัวชี้วัด

เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่ได้จัดทั้ง 5 เกณฑ์ มาตรฐาน 20 ตัวชี้วัดดังกล่าว มีความสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และจะเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ดังนั้น การพัฒนาคณะผู้ตรวจประเมินในระดับจังหวัดจะต้องมีความสอดคล้องกับวิธีการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการซึ่งมีสภาพการณ์ที่ยังขาดการปรับปรุงอีกจำนวนมากดังที่กล่าวไว้ในตอนต้น เพราะฉะนั้น เพื่อให้การปรับปรุงศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการมีทิศทางที่เหมาะสม โดยอาจจำเป็นต้องพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐและพัฒนาระบบและกลไกของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการที่เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นและการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ดังนั้น แนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการจึงเป็นเรื่องสำคัญ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารทั้งข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลสาธารณะและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลข่าวสารที่ภาคประชาชนต้องการให้มีในศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้น นอกจากจะมีข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ภาคประชาชนยังต้องการให้มีข้อมูลด้านการส่งเสริมการรักษาสิทธิของบุคคลและข้อมูลเพื่อประกอบการหรือการนำข้อมูลไปพัฒนาอาชีพของภาคประชาชน (ข้อมูลจากภาคประชาชนในบทที่ 2) ในขณะที่ข้อมูลสาธารณะทั่วไปซึ่งเป็นข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐนั้น พบว่า ทั้งภาคประชาชนและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐต้องการให้เพิ่มรายละเอียดของข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และข้อมูลตามการประกาศของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ที่ระบุให้หน่วยงานต้องจัดให้มีเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ โดยกลุ่มตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐระบุว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ยังขาดการปรับปรุงข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบันและไม่ครอบคลุมข้อมูลข่าวสารในประเด็นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด เพราะมีการตีความข้อมูลหรือเอกสารที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่ตามมาตรา 9 (1)-(8) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการจัดหมู่ข้อมูลข่าวสารตามภารกิจของหน่วยงาน โดยข้อมูลข่าวสารของแต่ละหน่วยงานจะมีความแตกต่างกัน หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาคจะมีข้อมูลข่าวสารประเภทหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานในระดับกรมและตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานในพื้นที่นั้น ๆ ในขณะที่ข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะมีข้อมูลอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จึงยากต่อการจัดระบบ

ข้อมูลข่าวสารให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เช่นเดียวกับขั้นตอนการนำข้อมูลข่าวสารมาจัดไว้ที่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของแต่ละหน่วยงานก็มีความแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ใน หน่วยงานภาครัฐที่ร่วมเป็นเครือข่ายการตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะต้องพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ให้ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการจัดระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจพิจารณาจากข้อมูลที่จะต้องจัดให้มีตามกฎหมายและข้อมูล ที่ตอบสนองกับภารกิจของหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลตามที่ประชาชนต้องการ เช่น จัดเป็นข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายบังคับให้จัดไว้และข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมการรับรู้ของประชาชน ซึ่ง จะเป็นการส่งเสริมสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชนโดยอัตโนมัติ ส่วนการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของภาคประชาชนนั้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักและเคยเห็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ แต่ไม่ค่อยได้เข้าใช้บริการที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารมากนัก และส่วนใหญ่ได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ของราชการทางช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตของหน่วยงาน เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงาน สามารถพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการและพัฒนาระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารของ ราชการผ่านช่องทางที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการได้มากขึ้น

2. สภาพการณ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ

จากการศึกษาพบว่า สภาพการณ์ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการทั้งในส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการที่แตกต่างกันไปตามขนาด ภารกิจ และหน้าที่ของหน่วยงาน รวมทั้ง จำนวนของประชาชนที่เข้ามาสืบค้นตรวจดูเอกสาร ในกรณีเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่ มีภารกิจเพื่อ ประชาชนมาก เช่น สำนักงานที่ดินจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น ศูนย์ข้อมูลข่าวสารก็ จะมีพัฒนาการในทางที่เหมาะสมตอบสนองบทบาทหน้าที่ของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้ โดยมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นทางการ มีความพร้อมทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์ การจัดทำแฟ้มข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนด มีเจ้าหน้าที่ในการให้บริการ และมีการจัดทำดัชนี สืบค้นข้อมูล รวมทั้งมีการบริการที่พิเศษอื่น ๆ เช่น การบริการอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ในขณะที่ หน่วยงานขนาดเล็กมีภารกิจเฉพาะต่อการบริหารจัดการภาครัฐ เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก เป็นต้น การพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้หน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลจัดให้มีข้อมูลข่าวสาร ตามที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนเข้าตรวจดู แต่ในความเป็นจริงประชาชนยังเข้าศึกษาข้อมูล ข่าวสาร ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการน้อยมาก และหน่วยงานก็ยังไม่มีความพร้อมในการ ให้บริการ ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ดังนั้น จึงควรพิจารณาถึงขนาด ภารกิจ หน้าที่ และ จำนวนประชาชนที่เข้ามาติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อที่จะได้พัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อภาคประชาชนมากขึ้น ส่วนบัญชีรายชื่อหน่วยงานและเครือข่ายผู้ตรวจ ประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้น คณะผู้วิจัยได้สรุปไว้ในภาคผนวก (ดูรายละเอียดภาคผนวก)

3. ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานภาครัฐควรจัดไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่หน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นจัดไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้น ส่วนใหญ่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด คือ มีข้อมูลตามมาตรา 9 (1)-(8) และตามประกาศของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (ดูข้อมูลที่หน่วยงานนำมาเพิ่มเติมในบทที่ 2 หน้า 23-54) แต่ไม่ครอบคลุมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด เนื่องจากบางหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานส่วนภูมิภาคไม่มีข้อมูลครบตามที่กฎหมายระบุไว้ ในขณะที่บางหน่วยงานมีข้อมูลครบตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนความแตกต่างของหน่วยงานส่วนภูมิภาคกับส่วนท้องถิ่นนั้น พบว่า มีความแตกต่างในเรื่องของการจัดข้อมูล โดยหน่วยงานส่วนภูมิภาคได้จัดข้อมูลตามหน่วยงานราชการส่วนกลาง เช่น นำข้อมูลที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษามาเผยแพร่ในหน่วยงาน และนำเสนอข้อมูลตามระเบียบ กฎหมายเป็นหลัก ในขณะที่หน่วยงานส่วนท้องถิ่นสามารถจัดระบบข้อมูลที่ตนเองได้ดำเนินการตามที่กฎหมายท้องถิ่นกำหนด แต่ส่วนใหญ่ขาดการนำข้อมูลลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา สำหรับกรณีข้อมูลใดถูกต้องหรือไม่ถูกต้องนั้น กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐระบุว่า เนื่องจากมีการตีความข้อมูลแตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่อาจจะระบุว่าข้อมูลใดที่ควรนำมาจัดไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ ในประเด็นนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานควรนำมาจัดไว้ในศูนย์ข้อมูล ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น แต่อาจนำข้อมูลที่ประชาชนสนใจมาไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการและเผยแพร่ในช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ของหน่วยงาน

สำหรับแนวทางการจัดข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดนั้น ควรมีแนวทางการจัดข้อมูลโดยเรียงตามมาตรา 9 (1)-(8) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยอาจแยกเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีความเกี่ยวข้องกับราชการส่วนกลาง ข้อมูลข่าวสารที่ราชการส่วนภูมิภาคดำเนินการภายใต้อำนาจหน้าที่ของตนเอง และข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการอื่นและกำหนดขึ้นภายใต้อำนาจหน้าที่ของตนเอง ดังนี้

ตัวอย่างข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 (7) ของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค

ลำดับ	ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการส่วนกลาง	ลักษณะข้อมูล	
		ภาคบังคับตาม มาตรา 9 (7)	ภาคส่งเสริมการได้ รู้ของประชาชน
1	มติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ	√	
2	มติคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	√	
3	มติคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	√	
4	มติคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลเครดิต	√	
5	มติคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร	√	

ลำดับ	ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค ที่หน่วยงานกำหนดขึ้นด้วยอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน	ลักษณะข้อมูล	
		ภาคบังคับตาม มาตรา 9 (7)	ภาคส่งเสริมการได้รู้ ของประชาชน
1	มติคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัด	√	
2	มติคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารประจำจังหวัด	√	
3	มติคณะกรรมการสภาอุตสาหกรรมประจำจังหวัด	√	
4	มติคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนประจำจังหวัด	√	
5	มติคณะกรรมการบริหารโรงพยาบาลประจำจังหวัด	√	

ตัวอย่างข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 (7) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับ	ข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการส่วนกลาง	ลักษณะข้อมูล	
		ภาคบังคับตาม มาตรา 9 (7)	ภาคส่งเสริมการได้รู้ ของประชาชน
1	มติคณะรัฐมนตรี	√	
2	มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	√	
3	มติคณะกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมแห่งชาติ	√	√
4	มติคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	√	√
	ข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค		
1	มติการประชุมของคณะกรรมการประกันสังคมจังหวัด	√	
2	มติคณะกรรมการจังหวัด	√	
3	มติคณะกรรมการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำประจำ จังหวัด	√	
4	มติคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด	√	√
5	มติคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	√	√
	ข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ		
1	รายงานประชุมสภาฯ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)	√	
2	มติคณะกรรมการติดตามประเมินผลภายในของ อปท.	√	
3	มติคณะกรรมการพิจารณาเรื่องร้องเรียนประจำองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	√	
4	มติคณะกรรมการพิจารณาความดี ความชอบประจำปีของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	√	√
5	มติคณะกรรมการพิจารณาเรื่องจัดซื้อจัดจ้างประจำองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	√	√

4. ลักษณะของข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจหน้าที่ที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาที่พบว่า การพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้น ขึ้นอยู่กับขนาด ภารกิจ หน้าที่ และจำนวนประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ ดังนั้น ข้อมูลของหน่วยงานที่มีภารกิจเหมือนกันนั้นจะมีลักษณะข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน โดยกลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐระบุว่า ควรมีการจัดข้อมูลข่าวสารตามภารกิจของหน่วยงาน โดยอาจแยกลักษณะของหน่วยงานออกเป็น 2 ลักษณะ คือ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนโดยตรง เช่น กรมการปกครอง กรมที่ดิน หน่วยงานสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีข้อมูลที่หลากหลายตามความต้องการของประชาชน อีกลักษณะหนึ่งคือ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการแก่หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะ เช่น สำนักงานคลังจังหวัด เป็นต้น ซึ่งมีประชาชนเข้ามาใช้บริการน้อย ดังนั้น จึงควรมีข้อมูลเท่าที่จำเป็นในการบริหารจัดการ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อเท่านั้น ส่วนหน่วยงานส่วนท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนดและข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นมาจัดไว้ในหน่วยงานหรือที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารได้ ดังนั้น การแบ่งกลุ่มหน่วยงานตามภารกิจของหน่วยงานและจัดข้อมูลตามภารกิจของหน่วยงานน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริการข้อมูลของหน่วยงานและเกิดประโยชน์ต่อภาคประชาชน

5. แผนยุทธศาสตร์การตรวจแนะนำศูนย์ข้อมูลข่าวสารระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.)

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น ควรมีแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับแนวคิด 3 ประการ คือ

- 1) การดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
- 2) การเปิดเผยและการตรวจสอบได้ด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ
- 3) กระบวนการในการบริหารจัดการศูนย์ข้อมูลข่าวสารและความรู้ของหน่วยงานภาครัฐ โดยควรมีแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการได้รู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและระบบการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ

- 2) ยุทธศาสตร์การสร้างระบบการกำกับดูแลตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการบริหารแบบบูรณาการ
- 4) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นธรรม

โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สามารถนำแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เช่น

1) ควรนำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารไปตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ

2) ควรส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพราะที่ผ่านมาศูนย์ข้อมูลข่าวสารยังไม่ได้รับการตรวจประเมินอีกจำนวนมาก เนื่องจากคณะทำงานของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) มีน้อย ดังนั้นการให้ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐร่วมเป็นเครือข่ายผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร จึงเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ

3) ควรส่งเสริมการจัดการความรู้ของหน่วยงาน ซึ่งมีกระบวนการที่มากกว่าการจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้หน่วยงานนำข้อมูล ความรู้ของหน่วยงานมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในหน่วยงานและเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

6. การพัฒนาเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นเครือข่ายผู้ตรวจประเมินและการให้คำแนะนำกับหน่วยงานอื่น

จากผลการดำเนินการตามบทที่ 3 แสดงให้เห็นว่าได้มีกระบวนการพัฒนาเจ้าหน้าที่และหน่วยงานในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร โดยมีผลการประเมินจากแบบประเมินก่อนและหลังการอบรมสัมมนาพบว่า เจ้าหน้าที่ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยผลการพัฒนาทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าร้อยละ 14.3 (ข้อมูลในบทที่ 3) ส่วนการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้เป็นหน่วยงานต้นแบบนั้น หน่วยงานที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 8 แห่งนั้นสามารถพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม หน่วยงานอื่นนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสาร โดยมีผลการประเมินจากผู้เข้ารับการอบรมสัมมนาในบทที่ 3 คือหน่วยงานทั้ง 8 แห่ง มีความพร้อมทั้งในด้านการบริหารจัดการ สถานที่ การบริการข้อมูลข่าวสาร การจัดทำดัชนี และคู่มือการขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารได้ดี (ผลการประเมินของตัวแทนภาครัฐในบทที่ 3)

7. แนวทางและวิธีการบริหารจัดการเครือข่ายการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงานภาครัฐ

ผลการดำเนินการสามารถนำเสนอแนวทางและวิธีการดังนี้

1) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรให้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาเป็นเครือข่ายผู้ตรวจจำนวนทั้งหมด (ดูเครือข่ายผู้ตรวจประเมินในภาคผนวก) เข้าร่วมตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในจังหวัดที่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นปฏิบัติงานอยู่ภายใน 1 ปี

2) เมื่อเจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้ร่วมประเมินตรวจศูนย์ข้อมูลข่าวสารแล้ว 1 ครั้ง ถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารแล้ว จากนั้น จึงขึ้นชื่อไว้ และมอบประกาศนียบัตรเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการประจำจังหวัด

3) พัฒนาเจ้าหน้าที่เหล่านั้น โดยการฝึกสัมมนาในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นจากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

4) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาและตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพราะที่ผ่านมาการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารไม่ครอบคลุมหน่วยงานที่มีทั้งหมดทั่วประเทศ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณและเสริมสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารและผู้ตรวจประเมินจึงเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการต่อไป

5) สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรเสริมสร้างหรือร่วมมือกับเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายด้านความโปร่งใส เพื่อร่วมกันผลักดันให้หน่วยงานของรัฐมีความโปร่งใสด้านข้อมูลข่าวสารและกระบวนการทำงาน

ส่วนการจัดทำคู่มือการจัดตั้งและการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาขึ้นตามเอกสารประกอบแยกเล่มแล้ว

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในปี 2540 ซึ่งสมัยนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่มีความทันสมัยเท่ากับปัจจุบัน จึงกำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีข้อมูลข่าวสารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารมีความก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะระบบอินเทอร์เน็ต ดังนั้น จึงมีผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานที่มีได้นำข้อมูลมาจัดไว้ในศูนย์ข้อมูลข่าวสารแต่นำไปเผยแพร่บนเว็บไซต์ของหน่วยงาน ฉะนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารจะต้องพิจารณาถึงช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะที่เป็นจริงและสอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่อมิให้ถูกมองว่ามีได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวและมีได้พัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

2. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมสิทธิการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชน แต่ปัจจุบัน ประชาชนมีทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ได้ใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับการทำงานและเทคโนโลยีของตนเอง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น

3. ควรมีการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารและจัดการความรู้ของหน่วยงานเพื่อนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐมีการเผยแพร่หรือเปิดเผยข้อมูลการทำงานของหน่วยงานต่อสาธารณชน

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

1. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการดูแลศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการและการดำเนินการตามกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการจัดระบบข้อมูลข่าวสารของราชการและศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยอาจกำหนดให้หน่วยงานของรัฐได้พัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการตามศักยภาพของตนเองในการบริการข้อมูลข่าวสารแก่ภาคประชาชนซึ่งเป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการมากกว่าข้อระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

2. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารในลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อขยายผลเป็นผู้ตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เพราะจากการศึกษาพบว่า การตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารนั้นยังไม่ครอบคลุมหน่วยงานทั่วประเทศ

3. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรนำเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปทดลองประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

4. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการส่งเสริมให้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารในระดับจังหวัด มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการดำเนินการเพื่อพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และความโปร่งใสของหน่วยงานในพื้นที่ต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ไปจนถึงระดับนโยบาย

5. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการจัดการความรู้ของหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานนำข้อมูลข่าวสารและความรู้ในหน่วยงาน ไปพัฒนาระบบการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน และเสริมสร้างหน่วยงานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

6. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาเจ้าหน้าที่โดยการฝึกอบรมสัมมนาในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดในการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสาร และการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาและตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพราะที่ผ่านมาการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารไม่ครอบคลุมหน่วยงานทั่วประเทศ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณ และเสริมสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารและผู้ตรวจประเมินจึงเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการต่อไป

7. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการเสริมสร้างเครือข่ายหรือร่วมมือกับเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายด้านความโปร่งใส ในการผลักดันให้หน่วยงานของรัฐมีกระบวนการจัดการข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมและกระบวนการเพื่อความโปร่งใสในด้านข้อมูลข่าวสารและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

8. สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมสิทธิการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาคประชาชนควบคู่กับการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ต่างๆ

9. สำหรับข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 9 ที่จะต้องมีการตีความและจัดหมวดหมู่ให้เหมาะสมกับการตรวจดูของภาคประชาชน สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ควรให้นักกฎหมายวิเคราะห์และเสนอแนวทางที่ชัดเจน เพื่อหน่วยงานต่างๆ จะได้มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะการประกาศเพิ่มเติมของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1. หน่วยงานของรัฐทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ควรมีการจัดระบบข้อมูลให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการตรวจประเมินศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

2. หน่วยงานของรัฐควรมีการเตรียมข้อมูลข่าวสาร เอกสาร รายงาน เพื่อรองรับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในเชิงการจัดการความรู้ของหน่วยงาน และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

3. หน่วยงานของรัฐควรมีการทดลองการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ตามศักยภาพของตนเอง เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ และเป็นการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพขององค์กร

4. หน่วยงานของรัฐ ควรจัดให้มีการอบรมผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และการพัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

5. หน่วยงานของรัฐ ควรพัฒนาระบบและกลไกในการบริหารจัดการและการติดตามประเมินผลการดำเนินการด้านข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

6. หน่วยงานของรัฐ ควรพัฒนาประสิทธิภาพด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการข้อมูลข่าวสารที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐ อันเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ

7. หน่วยงานของรัฐ ควรมีการสร้างเครือข่ายด้านข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการมากขึ้น